

Kaitseministeerium

Teie: 02.07.2025 nr 3.1.1/25-0385/-2T

Meie: 14.08.2025 nr 5-1/31-2

Siseministeeriumi arvamus kaitsevalmiduse koondõigusakti ettepaneku (Omnibus V) kohta

Tulenevalt Riigikantselei resolutsioonist 2-5/25-01298 edastab Siseministeerium arvamuse Kaitseministeeriumile seoses kaitsevalmiduse koondpaketiga (Omnibus V). Ülevaate koostasid Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakond (info@siseministeerium.ee), sisejulgeoleku osakond, välisvahendite osakond, korrakaitse ja süüteomenetluse osakond ning õigusosakond. Valdkonna eest vastutab kantsler Tarmo Miilits (tarmo.miilits@siseministeerium.ee).

Siseministeerium toetab üldist põhimõtet lihtsustamise poole liikumisel, toetamaks Euroopa Liidu (edaspidi EL) kaitsevalmiduse tõstmist. Samas juhime tähelepanu, et kaitsevalmiduse koondpakett puudutab Siseministeeriumi ja tema haldusala vaid kaudselt, mille tõttu on vajalik Siseministeeriumi kaasatus paketi olevate algatuste eelnõude aruteludes.

Siseministeeriumi vaatest võib paketi rakendamine kaasa tuua administratiivse koormuse kasvu, sest esitatud Euroopa Komisjoni teatise on ette nähtud arvukate direktiivide muutmine, mis tuleb riigisisesse õigusesse üle võtta. Arvestada tuleb **kaitse- ja julgeolekualaste riigihangete direktiivi** muutmise kavatsust, mis tuleb riigisisesse õigusesse [riigihangete seaduse](#) (lühend *RHS*) muudatustega üle võtta. Seejuures saab Siseministeerium jälgida, et direktiivi sätteid riigisiselt põhjendamatult ei karmistataks, eriti juhtumitel, mis puudutavad julgeolekualaseid hankeid.

Arvestades, et teatise kohaselt on kavas hõlbustada kaitseotstarbeliste toodete EL-i sisest vedu ja vajaliku varustuse, komponentide ja tooraine sissevedu kolmandatest riikidest, võib tekkida muudatusvajadus ka [strateegilise kauba seadusesse](#) (lühend *StrKS*) ja selle alusel antud aktides, mis on omakorda seotud strateegilise kauba komisjoni tööga, kus Siseministeeriumi valitsusalast osalevad Politsei- ja Piirivalveameti ja Kaitsepolitsei ameti esindajad. Teatise kohaselt julgustab Euroopa Komisjon vajaliku varustuse, komponentide ja tooraine sisseveol kolmandatest riikidest imporditollimaksude (st tariifide) peatamist ning ka see aspekt vajab riigisisest kaalumist ja õigusaktide muutmist. Tegu on [ühtses valges raamatus „Euroopa kaitsevalmidus 2030“](#) toodud meetmega EL-i kaitsevarustuse ühtse turu loomiseks.

Euroopa Komisjonilt otsetoetusi taotleda võimaldava Euroopa Kaitsefondi ettepanekute menetlemiseks kavatakse teatise kohaselt luua Euroopa Komisjoni, EL liikmesriikide ja ettevõtjate vaheline elektrooniline teabevahetussüsteem, mis on kavas paigutada loodavasse

salastatud pilve - ka see õigusakti algatus võib vajada riigisiseste õigusaktide muudatusi, sest nii [avaliku teabe seadusest](#) (lühend *AvTS*) kui ka [riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusest](#) (lühend *RSVS*) tulenevad juurdepääsupiirangud kehtivad Eesti territooriumil (st mitte mõnele teisele juriidilisele isikule kuuluvas pilvelahenduses).

Ettepaneku kohaselt on kavas ühtlustada, lihtsustada ja kiirendada loamenetlusprotsesse kaitsetööstuste investeeringute ja kaitsevalmiduse vallas (kiirmenetlus, prioriteetsed riiklikud loamenetlused, ühtse kontaktpunkti loomine kaitsetööstuse jaoks) - siinkohal tuleb silmas pidada ka Siseministeeriumi huve, kes vastutab riigipiiri ehituse eest riikliku, Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud prioriteedina. **Kuna riigipiiriehitust saab lugeda kaitsevaldkonna investeeringuks ning see võiks seetõttu samuti kuuluda valdkonnana prioriteetsete riiklike loamenetluste alla, võiks see saada sätestatud EL õigusakti tasandil Eesti seisukohana.**

Märkimisväärne on teatistes toodud Euroopa Komisjoni seisukoht, et EL liikmesriigid võivad kasutada erinevate EL keskkonnaalastes õigusaktide (nt loodusdirektiiv, veepoliitika raamdirektiiv, linnudirektiiv, jäätmesaadetise määrus) rakendamisel "ülekaaluka avaliku huvi", "üldsuse turvalisuse" või "kriisi" erandeid - seega tuleks kaasata ka Kliimaministeerium, et veenduda, millistel tingimustel on direktiivid Eesti õigusesse üle võetud, kas nende erandite kasutamine on riigisiselt sätestatud ning vajadusel algetada vastavad riigisiselised muudatused.

Teatistes viidatud kaitsetööstuse tugevdamise võimalused EL-i ühtekuuluvuspoliitika (edaspidi *ÜKP*) vahetundamisega seonduvalt on Eestis ära kasutatud: Vabariigi Valitsus otsustas 08.05.2025 kabineti istungil ÜKP vahendite ümbertõstmise kaitsetööstuse tugevdamiseks.

Tuleb arvestada, et teatise kohaselt soovitakse kaitsetööstuse arendamiseks leevendada riigiabi regulatsioone, kuid ÜKP-st ümber suunatud vahendid on kasutatavad vaid kuni 31.12.2029 st riigiabi meetmete leevenduse kasutegur perioodi 2021-2027 vahendite kasutamise hõlbustamisel sõltub käesoleva paketi raames esitatavate õigusaktide ettepanekute menetlemise kiirusest.

Silmas tuleb pidada sedagi, et riigiabimeetmete leevendus soodustab kaitsetööstuse hüppelist arengut riikides, kus selline tööstusharu juba on olemas ning ka jõukamates riikides, kus riigiabi andmine kaitsetööstusettevõtetele on võimalik (lisaks ÜKP jt EL vahenditele ka riigieelarve). SIPRI 2023. aasta andmete¹ põhjal on EL-is relvade tootmisega tegelevad ettevõtted koondunud valdavalt Saksamaale, Prantsusmaale ja Itaaliasse (vastavalt 5, 4 ja 2 ettevõtet). Rootsis, Hispaanias, Poolas ja Tšehhis on seevastu vaid 1 ettevõte.

Lisaks on paketimuudatuse tulemusena hinnatud, et hankemenetlus kiireneb ja muutub paindlikumaks. Samas ei kajasta Euroopa Komisjoni esitatud teatis muudatustega seotud läbipaistvuse ja aruandluse vähenemist. Seetõttu soovib Siseministeerium, et põhimõtteliselt muutunud julgeolekuolukorras tuleb uuendusi sisse viia ja ajale vastavaks reeglistikku kohandada viisil, mille käigus **ei jäeta tähelepanuta hangetega seotud pettuse ja korruptsiooniriskide maandamisega seotud tegevusi**. Kui läbipaistvus väheneb ja aruandluskohustus nõrgeneb, suurenevad kuritegevusega seotud riskid. Viimaste realiseerumise vältimiseks tuleb leida kohased meetmed, sest käesoleval ajal kehtivad reeglistikud ja tegevused

¹ Kättesaadav: <https://www.sipri.org/visualizations/2024/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-world-2023>

muutuvad olukorda enam tõenäoliselt piisaval määral ei hõlma ega sellega tekkivaid riske ei suuda maandada. Kuna kaitsetööstuses toimuvate hangete mahud on väga suured ja sellest kantud ahvatlused väärkasutamiseks samuti, siis rõhutame vajadust muutuv keskkonnas pöörata muudatuste tegemisel tähelepanu ka muutuvatele pettuse ja korruptsiooniriskidele ja nende maandamiseks vajalike tegevuste määratlemisele ja rakendamisele.

Antud risk on märkimisväärne, kuna EL kaitsetööstusele kuluvate hangete maht aastast 2017. aastast 100 miljardi euro ulatuse, mis loob suured võimalused avalike vahendite väärkasutamiseks ja korruptiivseteks tehinguteks². [Transparency International Government Defence Integrity Index](#) 2020 aastast samuti näitab, et EL-is on täiendavalt vaja tegeleda sektoris toimuvate hangete korruptsiooniriskidega, sh Eestis. Sama tõendab ka 2025. aastal avaldatud uuring, milles käsitleti 200 kaitsetööstusega seotud korruptsioonijuhtumit, mis puudutasid maailmas 70 riiki, sh mitmeid EL riike³.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Miilits
kantsler

Katarina Budrik 6125144
katarina.budrik@siseministeerium.ee

² Czibik, A., Fazekas, M., Sanchez, A.H. & Wachs, J. 2021. [Networked Corruption Risks in European Defence Procurement](#).

³ Picard, M. & Goodman, C., 2025. [Under the radar: corruption's role in fueling arms diversion](#).